

Диганова А.Ю.

Університет митної справи та фінансів

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА»

У статті досліджено трактування зарубіжних та вітчизняних учених поняття «регіональна політика». Узагальнено наукові визначення категорії «регіон». Автор розкриває соціально-економічну сутність та значення регіональної політики. У статті розглянуто основні завдання, напрями та принципи регіональної політики України. Проведено аналогію зі стандартами європейської регіональної політики.

Ключові слова: регіональна політика, регіон, регіональний розвиток, глобалізація, інтеграція.

Постановка проблеми. В основі сучасних глобалізаційних та інтеграційних процесах лежить удосконалення політики зміцнення потенціалу регіонів країн, підвищення їх конкурентоспроможності, активізації господарської діяльності, забезпечення стабільного економічного розвитку регіону та високого рівня життя населення. Саме на рівні регіонів вирішуються питання відтворення продуктивних сил, реалізуються проекти соціально-економічного розвитку, задовольняються ключові соціальні потреби населення, що характеризує динаміку економічного розвитку держави. Регіон як повноцінний суб'єкт економічних відносин залучений у різноманітні форми та види економічного співробітництва, як на національному рівні, так і на міжнародному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема якісної та ефективної державної регіональної політики є предметом дослідження таких відомих вітчизняних науковців, як О. Бабінова, З. Варналій, М. Долішній, Т. Голікова, Ю. Наврузов, С. Максименко, С. Мельник, В. Симоненко, В. Семиноженко, О. Топчієв, В. Павлов та ін. Також науковими дослідженнями, пов'язаними з цією темою, займалися іноземні вчені: Ю. Гладкий, Є. Кіш, А. Чистобаєв та ін. Останніми роками термін «регіональна політика» міцно закріпився в економічному лексиконі як науковців у галузях економічних та суспільних наук, так і представників усіх рівнів державного управління. Необхідність регіональної політики впливає з регіональної дискретності простору, нерівнозначності регіонів за чинниками і завданнями їх розвитку, внаслідок

чого будь-яка державна політика будується диференційовано в регіональному аспекті.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є теоретичне дослідження визначення сутності поняття «регіональна політика» та аналіз соціально-економічного значення державної регіональної політики в умовах світових глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Тенденція підвищення ролі окремих регіонів у розвитку національних економік була зафіксована ще у 80-х роках ХХ століття Дж. Нейсбітом, одним із засновників теорії «інформаційного суспільства». Так, відомий «парадокс Нейсбіта» констатує: «чим вищим є рівень глобалізації, тим потужнішими стають її найдрібніші учасники» [1, с. 34]. Парадокс пояснюється тим, що чим багатоманітнішими та стійкішими є внутрішні зв'язки суспільства, тим вищим є рівень його економічної та соціальної консолідації, чим повніше реалізуються його внутрішні ресурси, тим ефективніше воно використовує переваги інтеграційних зв'язків та адаптується до умов глобального ринку. Отже, використання нових можливостей глобалізації та створення локальних конкурентних переваг дозволяє регіонам не лише зміцнювати власний міжнародний конкурентний статус, а й сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки [2, с. 31].

Економічна глобалізація як провідна тенденція розвитку світового господарства не тільки не заперечує, а навіть прискорює динаміку розвитку окремих регіонів і підвищує їх роль у національних і світогосподарських економічних процесах. Дедалі частіше вони аналізуються як

самостійні учасники міжнародних конкурентних відносин [2, с. 32].

Регіональний розвиток будь-якої країни є пріоритетом державної політики, адже сталий розвиток регіонів є запорукою стабільності держави загалом. Кожний регіон країни має свої специфічні особливості (географічне положення, природно-кліматичні умови, ресурсний потенціал, кількість населення, його менталітет, традиції тощо), які безпосередньо впливають на його економічний, політичний і соціальний стан. Виходячи з цього, важливою проблемою є нерівномірність регіонального розвитку, що зумовлює необхідність застосування з боку держави різноманітних інструментів та механізмів регулювання регіональної диспропорції. Ведення правильної державної політики стосовно окремого регіону з урахуванням його специфіки дає змогу ефективно використовувати наявний потенціал, розвивати та розширювати економічні можливості регіону з метою підвищення його конкурентоспроможності, що впливає на економічний і соціальний розвиток всієї країни. Тому для кожного окремого регіону держава має розробляти індивідуальні програми та концепції розвитку з урахуванням його потенційних можливостей та слабких сторін без порушення гарантованих державою соціальних стандартів.

В останні роки в Україні спостерігається підвищення уваги до регіоналістичних досліджень, поглиблених теоретичних розвідок щодо сутності основних понять, пов'язаних із розвитком соціально-економічних територіальних систем, напрацювання нових термінів регіоналістики, обґрунтування новітніх підходів до формування та здійснення регіональної політики, вдосконалення системи й процесу управління внутрішніми регіонами держави [3].

Для чіткого усвідомлення ролі регіону як суб'єкта світової політики необхідно розглянути його сутність у межах внутрішньої політики. Існують декілька підходів щодо визначення цієї категорії. Взагалі поняття «регіон» походить від латинського слова «region», що у перекладі означає «країна», «край», «область», і така неоднозначність поняття призводить до того, що з цього питання існує найширший діапазон думок. Наприклад, американська вчена Енн Маркузен під регіоном має на увазі і частину території, і окремий штат, і декілька штатів у сукупності. У практичній же діяльності в США регіон виокремлюють як декілька штатів у сукупності. У міжнародній практиці під регіоном розуміють навіть об'єднання декількох країн (Балканський регіон, Близькосхідний регіон). Зрозуміло, що специфіка адміні-

стративно-територіального устрою кожної країни призводить до розбіжностей у трактуванні цього поняття [4, с. 67]. Дуже часто в науковій літературі регіон ототожнюють з такими поняттями як «територія», «район» чи «адміністративно-територіальна одиниця» (наприклад, область). Теоретиками і практиками категорія «регіон» розглядається в різних аспектах, а саме в територіальному (А. Алаєв, В. Воротіна, Я. Жаліла, В. Керецман), політичному (С. Барзілов, А. Чернишов,), адміністративному (С. Романюк, А. Липко,), економічному (О. Гранберг, О. Коротич), соціальному (В. Шилов) та культурно-етнічному (Я. Верменич, М. Пірен, С. Саханенко) [5, с. 165]. З огляду на дослідження трактування цього поняття вченими, можна стверджувати, що у сучасних наукових джерелах під поняттям регіон розуміються різноманітні просторові системи різних масштабів – від групи держав до невеликих за площею адміністративно-територіальних одиниць.

Підсумовуючи аналіз сутності поняття «регіон», можна визначити «регіон» як цілісну частину території, що характеризується своєрідним економіко-географічним положенням, особливими природно-кліматичними умовами та ресурсами, специфічною національно-культурною самобутністю, а також наявністю виробничого і науково-технічного потенціалу, адміністративно-політичною системою управління, яка спрямована на підвищення добробуту населення та стимулювання соціально-економічного розвитку країни.

У збірнику вітчизняних та зарубіжних видань з питань регіонального розвитку під назвою «Регіональна політика та управління у країнах Європи» на особливу увагу заслуговує праця російських дослідників Ю. Гладкого та А. Чистобаєва «Основи регіональної політики», в якій автори досить чітко визначають види регіональної політики, її основні цілі, завдання та форми, а також класифікують регіони за рівнем їх розвитку. У посібнику зазначається, що для класифікації регіонів необхідно застосовувати певні критерії, а саме: «рівень економічного розвитку; темпи економічного розвитку, тип територіальної структури господарства; коефіцієнт густоти заселення території; темпи приросту населення; характер та коефіцієнт виробничої спеціалізації тощо» [3, с. 23].

На основі вищезазначеної класифікації регіони поділяються так:

- 1) депресивні, що в минулому демонстрували високі темпи розвитку;
- 2) стагнаційні регіони, з дуже низьким або нульовим темпами розвитку;

- 3) піонерські, або регіони нового освоєння;
- 4) мікрорегіони, або первинні економічні регіони, які втрачають свої властивості в разі їх подрібнення;
- 5) економічні регіони першого порядку, або генеральні, тобто регіони, що створюють схеми регіонального макроподілу країни;
- 6) програмні, або планові регіони, на які спрямовуються державні програми розвитку;
- 7) унікальні, або проектні та проблемні регіони, що характеризуються або дуже низьким рівнем розвитку, або пов'язані з великими нововведеннями та новобудовами [3, с. 23–24].

Досягнення окремого регіону в різних сферах діяльності відіграють важливу роль для держави в цілому, зокрема й у галузі національної та економічної безпеки, забезпечення яких є головним пріоритетом будь-якої країни. Стратегії та напрями регулювання та забезпечення діяльності регіонів здійснюється урядами країн шляхом використання інструментів та методів державної регіональної політики, що є складником національної стратегії розвитку держави в цілому. Тому набуває актуальності розкриття сутності поняття «державна регіональна політика», її завдань, інструментів та значення.

Серед науковців існує думка, що у державно-правовому розумінні регіональна політика – це, насамперед, інструмент забезпечення конституційних прав громадян незалежно від того, в якій частині країни вони проживають: регіональні диспропорції не мають приводити до суттєвої різниці рівня і якості основних послуг, які надає громадянину центральний уряд і органи місцевого самоврядування. Державна регіональна політика є комплексним явищем, яке тісно пов'язане з іншими важливими складниками державного регулювання: децентралізацією публічного управління, реформою місцевого самоврядування, адміністративною, адміністративно-територіальною реформою тощо. Регіональна політика є інструментом коригування державних регіональних диспропорцій в рівнях розвитку [6].

Регіональна політика, за словами С. Максименко, виникла як окрема галузь управління розвитком держави, з усвідомлення того факту, що географічний або просторовий фактор має суттєвий вплив на ефективність економічного розвитку, що зумовлює необхідність вирішення структурних проблем, включаючи ті, які мають просторовий характер [6].

Відомий фахівець у галузі регіоналістики Є. Алаєв під державною регіональною політи-

кою розуміє «сферу діяльності з управління економічним, соціальним і політичним розвитком країни у просторовому, регіональному аспекті, тобто пов'язаному із взаєминами між державою й районами (категорія «район» використовувалась у радянській літературі, потім була замінена на «регіон»), а також районами між собою» [7, с. 35]. До кола питань регіональної політики вчений включав такі напрями, як: співвідношення і взаємодія рушійних сил регіонального розвитку; співвідношення національного та регіонального аспектів розвитку, центрального і регіонального рівнів управління економікою тощо.

Колектив авторів Національного інституту стратегічних досліджень у монографії «Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети» визначає регіональну політику як «сферу діяльності з управління економічним, соціальним, екологічним і політичним розвитком країни в регіональному аспекті відповідно до заздалегідь розробленої програми. Метою регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, поглиблення процесів ринкової трансформації, підвищення рівня життя населення, забезпечення гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина» [8, с. 19]. Таке трактування є значно ширшим і детальнішим, ніж визначення попередніх науковців, і демонструє основну мету та ідею регіональної політики. Визначальним, на нашу думку, є те, що автори акцентують увагу, що регулювання і розвиток регіонів має базуватися на конкретній програмі, розробленій під відповідний регіон, його економічний потенціал, географічні особливості, забезпеченість ресурсами та культурно-релігійну спрямованість населення.

У навчальному посібнику С. Мельника «Управління регіональною економікою» державна регіональна політика представлена як «сукупність організаційно-правових та економічних заходів, що здійснюються державою у сфері регіонального розвитку відповідно до її стратегічних і поточних цілей та завдань...» [9, с. 77].

О. Топчієв пропонує таке визначення регіональної політики: «<...> це діяльність держави, спрямована на забезпечення ефективного й комплексного соціально-економічного розвитку окремих територій країни – її регіонів... Зрозуміло, що регіональна політика має два головні вектори щодо свого розроблення та реалізації – «згори», від центру, який обґрунтовує засади й принципи державної регіональної політики, і «знизу», від

конкретних територій, де напрацьовують практичний досвід регіонального планування та господарювання» [9, с. 13]. Вчений розмежовує регулюючі і управлінські функції органів центральної влади та місцевого самоврядування. В основі ефективної регіональної політики лежать погоджені дії та спільна політика всіх рівнів влади стосовно координації розвитку регіонів. Таким чином, поняття «регіональна політика» виходить за рамки місцевої політики і стає складником державної регіональної стратегії.

Подібної думки дотримується В. Павлов, який визначає політику регіонального розвитку як «систему цілей щодо розвитку регіонів та заходів, які здійснюються органами державної влади та місцевого самоврядування з метою забезпечення дієздатного управління політичним, економічним і соціальним розвитком» [10].

Своєю чергою Ю. Наврузов вважає, що «сучасна регіональна політика має бути визначена як така діяльність держави, що спрямована на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання наявних внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів» [11, с. 42].

Тобто з огляду на вищевказані трактування поняття можна зробити висновок, що з посиленням глобалізаційних і інтеграційних процесів все більшої актуальності набуває виведення регіональної політики країни на міжнародний рівень, відведення державі більшою мірою лише функцій її координації й узагальнення, а основними суб'єктами, організаторами та виконавцями регіональної політики стають регіони і місцеві органи самоврядування. Іншими словами, держава виконує функцію «наглядача» за додержанням конституційних норм та законів у процесі впровадження політики регіонів, а також за направленистю курсу регіонального розвитку, щоб він відповідав загальнодержавному.

Аналогічного підходу дотримується відомий український учений-регіоналіст В. Симоненко, який вважає, що «під регіональною політикою варто розуміти, з одного боку, чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну діяльність держави в усіх регіонах країни, а з іншого, соціально-економічну політику, здійснювану на базі загальнодержавного законодавства самими регіонами для досягнення тих чи інших регіональних і місцевих цілей і завдань». У своїй відомій книзі «Регионы Украины: проблемы развития» (1997 р.)

він визначає регіональну соціально-економічну політику як сукупність таких економічних, правових і адміністративно-організаційних засобів і методів, які враховують і органічно пов'язують між собою увесь комплекс загальнодержавних і місцевих інтересів і спрямовані в кінцевому результаті на повноцінний і рівномірний розвиток регіонів. Стратегічною метою такої політики вчений вважає підвищення життєвого рівня населення регіонів країни на основі якісного поліпшення використання ресурсного потенціалу регіонів, принципово нових підходів до розвитку їхніх продуктивних сил, докорінної зміни екологічної ситуації [12, с. 21].

На необхідності розглядати регіональну політику держави у контексті глобалізації наголошують В. Семиноженко та Б. Данилишин. Вони визначають регіональну політику «як діяльність держави, спрямовану на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання внутрішніх і заохочення зовнішніх ресурсів в умовах глобалізації міжнародної економіки» [13, с. 15]. Останнє дуже важливе, адже жодна країна у світі не може нині ефективно впроваджувати свою регіональну політику, не враховуючи потужного чинника глобалізації світової економіки, оскільки її суб'єктами й об'єктами дедалі більше стають окремі частини держави, тобто регіони.

У монографії під редакцією М. Долішнього регіональна політика розглядається в досить широкому розумінні, а саме як «система цілей і дій, спрямованих на реалізацію інтересів держави стосовно регіонів та внутрішніх інтересів самих регіонів за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну та екологічну специфіку територій» [14, с. 8]. Таке визначення, на нашу думку, досить повно окреслює наявне уявлення про регіональну політику, а головне, вказує на можливість створення прийнятного як для держави, так і для її регіонів механізму взаємодії, який враховуватиме особливості окремих територій та сприятиме найкращому використанню наявних ресурсів.

Отже, аналізуючи та узагальнюючи дослідження теоретико-методологічних засад учених стосовно поняття «державна регіональна політика» ми дійшли висновку, що у найбільш загальному вигляді регіональна політика являє собою діяльність держави із забезпечення найбільш сприятливих умов соціально-економічного функ-

ціонування і розвитку окремих регіонів, що здійснюється за допомогою відповідних інструментів і методів державного регулювання всіх сфер діяльності на основі заздалегідь розроблених програм та стратегій для кожного регіону з урахуванням його специфічних особливостей. А основна мета регіональної політики держави – це забезпечення сталого соціально-економічного росту регіонів, уникнення їх диспропорційного розвитку та підвищення рівня життя населення.

Зміст регіональної політики являє собою сукупність стратегічно орієнтованих цілей, принципів і завдань, які визначають шляхи реалізації поставлених цілей у процесі управління розвитком соціально-економічних територіальних комплексів різних рівнів та форм організації у просторовому, регіональному аспекті.

Виходячи з аналізу і досліджень поняття регіональної політики, можна виокремити основні її завдання:

1. збалансування соціально-економічного розвитку регіонів, згладжування міжрегіональних диспропорцій, забезпечення єдиних соціальних стандартів якості і рівня життя громадян, які проживають на різних територіях держави;

2. посилення дієздатності органів державної влади та місцевого самоврядування, спроможних виробляти та реалізовувати ефективну державну регіональну політику, чітке розмежування повноважень щодо управління регіонами між центральними та місцевими органами державної влади, органами самоврядування відповідно до принципів децентралізації та із додержанням загальнодержавних інтересів;

3. створення інституційних і нормативно-правових передумов сталого регіонального розвитку;

4. підвищення конкурентоспроможності та економічної активності регіонів;

5. структурна перебудова виробничо-господарської сфери регіонів, їх пристосування до сучасних глобалізаційних економічних умов та інтеграційних вимог;

6. оптимальне використання ресурсного потенціалу регіонів;

7. створення сприятливих умов для залучення інвестиційних потоків;

8. розвиток інфраструктури та впровадження новітніх технологій у сфері виробництва;

9. інституціоналізація регіонального розвитку.

Роль держави у цьому процесі полягає, по-перше, у гармонізації регіональних, між-регіональних та загальнодержавних інтересів; по-друге, у впровадженні специфічних та уні-

кальних для кожного регіону, залежно від його економічних і соціальних показників розвитку, концепцій регулювання та механізмів державної підтримки; по-третє, у впровадженні уніфікованих соціальних стандартів на всій території країни та державних гарантій гідного рівня життя кожного громадянина [15, с. 154].

Згідно із Законом України «Про засади державної регіональної політики» державна регіональна політика являє собою систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності [16].

У Концепції державна регіональна політика визначається як сукупність стратегічних заходів, засобів, механізмів, інструментів та взаємоузгоджених дій органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення розвитку держави в цілому та сталого збалансованого розвитку її регіонів відповідно до поставлених цілей: створення повноцінного життєвого середовища для людей на усій території України; забезпечення просторової єдності держави; сталого збалансованого розвитку її регіонів.

Згідно з цією Концепцією метою державної регіональної політики є забезпечення високого рівня якості життя людини незалежно від місця її проживання через забезпечення територіально цілісного та збалансованого розвитку України, інтеграцію регіонів в єдиному політичному, правовому, інформаційному та культурному просторі, максимально повного використання їх потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей, підвищення конкурентоздатності регіонів та територіальних громад [17].

У контексті європейської інтеграції України важливим є їх порівняння з основними принципами державної регіональної політики, що застосовують країни-члени ЄС. Принципи державної регіональної політики України:

1. конституційності та законності – основи політики, механізми її реалізації відповідно до Конституції України визначаються законами;

2. верховенства прав людини – пріоритетність прав і свобод людини і громадянина;

3. єдності – забезпечення територіальної, політичної, економічної, інформаційної, соціогуманітарної цілісності території;

4. комплексності – узгодженість реалізації всіх складників політики: політичного, соціального, економічного, екологічного, гуманітарного, етнонаціонального;

5. скоординованості – узгодження реформ, пріоритетів та дій центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

6. децентралізації – перерозподіл владних повноважень на користь органів місцевого самоврядування;

7. субсидіарності – надання публічних послуг максимально близько до споживача шляхом концентрації матеріальних, фінансових та інших ресурсів на відповідному рівні територіального управління;

8. доступності – належне та своєчасне надання публічних послуг, простоти та вільного доступу осіб до їх отримання;

9. програмності – реалізації політики на основі взаємозв'язаних довгострокових стратегій, планів та програм;

10. партнерства – співробітництво, кооперація між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання;

11. відкритості – прозорість, прогнозованість діяльності центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

12. відповідальності – центральні, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у межах наданих їм повноважень несуть усю відповідальність за формування і реалізацію політики.

Єва Кіш зазначає, що базовими принципами регіональної політики згідно з класифікацією ЄС є:

1) субсидіарність (громадсько-політичний принцип, за яким вищі суспільні одиниці мають право і повинні розв'язувати лише ті проблеми, на виконання яких нижчі структури нездатні);

2) децентралізація (перерозподіл повноважень регіонів з метою їх ефективного використання та заохочення регіональних ініціатив, оптимізації практичного вирішення питань саме на регіональному рівні);

3) партнерство (співробітництво) між суб'єктами різних рівнів (Євросоюз, держава, регіон) територіально-адміністративних одиниць для реалізації конкретного проекту;

4) програмування (це розроблення на основі партнерства стратегії розвитку з урахуванням пріоритетних довгострокових та короткострокових цілей);

5) концентрація та адиціоналізм (фінансові ресурси, які надав ЄС окремим державам-членам чи суб'єктам територіального, регіонального роз-

витку, мають бути доповнені за рахунок місцевих джерел) [18, с. 53].

Із вищенаведеного можна побачити, що окремі принципи є тотожними як в Україні, так і в ЄС. Водночас є і певні відмінності. Такі принципи, як концентрація та адиціоналізм в Україні не визнаються. А зміст цих принципів, насамперед, полягає у всебічній фінансовій підтримці державою депресивних регіонів з метою поліпшення їх соціально-економічного становища, що, своєю чергою, призведе до зростання показників розвитку держави. Так, традиційно 50% вартості того чи іншого проекту фінансує держава-член ЄС, а внесок депресивних регіонів становить мінімум 20%. Отже, весь тягар додаткового фінансування лягає на національні бюджети, що сприяє територіальному розвитку. На нашу думку, реалізація цих принципів в Україні нині була б дуже доречною, особливо в тих регіонах, які мають досить перспективний потенціал чи ресурси, але для впровадження цільових програм не вистачає початкового капіталу.

Що стосується напрямів державної регіональної політики України, то можна виділити такі:

– формування ефективної системи публічної влади в регіонах, спроможної забезпечити сталий розвиток територій;

– сприяння поліпшенню матеріального, фінансового, інформаційного та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів;

– стимулювання міжрегіональної інтеграції, подолання міжрегіонального відчуження та інтеграції регіональних інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір;

– створення ефективних механізмів представництва на загальнонаціональному рівні інтересів регіонів, а на регіональному – територіальних громад, забезпечення врахування самотності регіонів та їх конкурентних переваг під час формування та реалізації державної регіональної політики [17].

Система заходів з реалізації державної регіональної політики базується на оцінці та якісному прогнозуванні та програмуванні розвитку регіонів, основною ціллю яких є визначення пріоритетів регіонального розвитку, забезпечення максимального використання конкурентних переваг та мінімізації негативних факторів, а також узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів. Україна використовує широкий спектр інструментів для здійснення та регулювання регіональної політики, насамперед, у фінансово-економічному та інституційному забез-

печенні, у сфері підвищення конкурентоспроможності територій та сприяння інноваційному розвитку, в напрямі інтеграції регіонів та партнерства.

Висновки. Інтеграція України до ЄС означає, що всі внутрішні соціально-економічні й політичні перетворення треба будувати навколо європейського вектора, тобто спрямовуватися на реалізацію стратегічного завдання. Тому регіональна політика країни нині є пріоритетним напрямом державної політики, адже вона спрямована на здійснення поступової адаптації суспільства до входження в ЄС і охоплює всі сфери життєдіяльності населення. Як зазначають вітчизняні науковці, «суть адаптації європейської регіональної політики для України визначається у чіткому застосуванні принципів цієї політики. У зв'язку з цим важливого значення набуває необхідність розроблення науково обгрунтованої Комплексної регіональної політики України» [19, с. 32]. Не можна не погодитись з автором цього висловлювання щодо необхідності комплексної регіональної політики, що враховувала б усе вищезазначене: європейські

принципи та норми регіонального розвитку, основні завдання та пріоритети державної регіональної політики та досвід європейських країн.

Національна регіональна політика України має бути спрямована на вирішення найважливішого завдання сьогодення – створення самодостатніх потужних регіонів, з тільки їм притаманною специфікою, культурними та мовними традиціями, міцною економікою та можливостями для самоврядування. Подальші наукові розроблення мають бути присвячені саме вирішенню зазначених стратегічних пріоритетів. Завдання держави в цьому контексті – створити та забезпечити всі умови (нормативно-правові, організаційні, фінансові тощо) для повноцінного територіального розвитку. Підвищення ефективності регіонального управління щодо забезпечення збалансованого соціального розвитку регіонів України потребує подолання значної міжрегіональної диференціації умов такого розвитку. Натепер регіональна політика країни має певні недоліки і ще не повною мірою гармонізована відповідно до європейських стандартів.

Список літератури:

1. Нейсбит Дж. Мегатренды: десять новых тенденций, трансформирующих нашу жизнь. М.: АСТ; Ермак, 2003. 267 с.
2. Брикова І.В. Концепція міжнародної конкурентоспроможності національного регіону та її практичний вимір. Міжнародна економічна політика: Наук. журнал. К.:КНЕУ. 2006. № 6. С. 29–54.
3. Кравченко Т.В. Теоретичні засади державної регіональної політики. Державне будівництво. 2009. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2009_2_9.pdf (дата звернення 15.10.2016).
4. Рябінін Є.В. Транскордонне співробітництво в системі процесів регіональної інтеграції України (політологічний аналіз). Маріуполь, 2011. 157 с.
5. Малиновський В. Концептуалізація поняття «регіон». Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2012. № 4. С. 163–170.
6. Максименко С. Перспективи регіональної політики України в контексті європейського досвіду. Незалежний культурологічний часопис. 2002. № 23. С. 11–14.
7. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь. М.: Мысль, 1983. 350 с.
8. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / за ред. З.С. Варналія. К.: НІСД, 2007. 768 с.
9. Регіональна політика та управління у країнах Європи: матеріали до навчального курсу. / упоряд. М.О. Лендшел, В.Ю. Керецман. Ужгород, 2001. 248 с.
10. Валецький О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження: монографія. К.: НІСД, 2001. 242 с.
11. Наврузов Ю. Регіональна політика в Україні: проблеми, принципи, перспективи. Управління сучасним містом. 2001. № 1. С. 41–50.
12. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития. К.: Наукова думка, 1997. С. 46.
13. Семиноженко В.П., Данилишин Б.М. Новый регионализм. К.: Наукова думка, 2005. С. 19.
14. Долішній М.І. Організаційне та наукове забезпечення реалізації регіональної політики в Україні. Вісник АЕН України. 2004. № 2. С. 3–7.
15. Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: матеріали міжнар. конференції (24–25 травня 2007 р., Ужгород). Ужгород, 2007. 456 с.
16. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (дата звернення 15.09.2016).
17. Концепція державної регіональної політики від 02 лип. 2008 р. / Міністерство регіонального розвитку та будівництва України. URL: www.minregionbud.gov.ua (дата звернення 11.09.2016).

18. Максименко С., Кіш Є., Лендъел М., Студенніков І. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / за ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 171 с.

19. Кіш Є., Вишняков О., Лендъел Л. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів / за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. К.: Логос, 2000. 224 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»

В статье исследована трактовка зарубежных и отечественных ученых понятия «региональная политика». Обобщены научные определения категории «регион». Автор раскрывает социально-экономическую сущность и значение региональной политики. В статье рассмотрены основные задачи, направления и принципы региональной политики Украины. Проведена аналогия со стандартами европейской региональной политики.

Ключевые слова: региональная политика, регион, региональное развитие, глобализация, интеграция.

THEORETICAL-METHODOLOGICAL ASPECTS OF DEFINITION OF THE CONCEPT “REGIONAL POLICY”

The article deals with the interpretation of the concept of “regional policy” by foreign and domestic scientists. The scientific definition of the category “region” is generalized. The author reveals the socio-economic essence and importance of regional policy. The article deals with the main tasks, directions and principles of regional policy of Ukraine. An analogy with the standards of European regional policy has been carried out.

Key words: regional policy, region, regional development, globalization, integration.